

L'inventor catalanista i humanista

John Langdon-Davies (1897-1971), recorda Miquel Berga (biògraf d'aquest escriptor i periodista anglès catalandòfil), inclou aquesta endreça, entre unes altres, en el llibre *Gatherings from Catalonia*, que, publicat a Londres l'any 1953 i escrit a Sant Feliu de Guíxols –on residia–, dedica a Catalunya: “Durant els primers anys vaig aprendre molt del senyor Ramon Casanova i Danés, el qual espero que m'hagi perdonat els grans desacords que hem tingut. Algun dia parlaré del treball avantguardista i pràcticament desconegut del senyor Casanova sobre la propulsió espacial per reacció, que recordo d'ençà de l'any 1921”.

El biògraf no ha vist que en parlés mai, però des del 1970 totes les persones interessades en la història de l'aviació i els coets propulsors saben que Casanova i Danés patenta el 1917, a Barcelona, el primer model de reactor, aplicable als cotxes i als aeroplans.

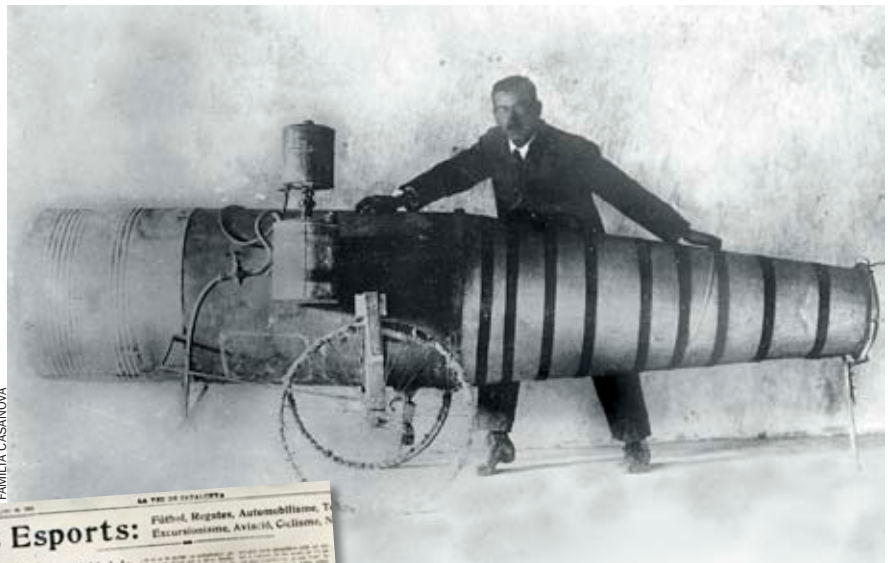
Des del 1970, perquè aquell any la NASA inaugura a Huntsville, Alabama, un museu dedicat a la conquesta de l'espai, U.S. Space & Rocket Center, i un dels seus plafons ho proclama.

Ara ho recorda l'exposició itinerant “Ramon Casanova i Danés. 1892/1968. El boig de l'Hispano”, presentada al Museu Etnogràfic de Ripoll. L'exposició, comissariada pel ripollenc Pere Jordi Piella, es pot veure al Palau Robert de Barcelona i el 6 de setembre tornarà al Ripollès: es traslladarà a Campdevànol (Sala Molí), vila nadiua d'aquest personatge fascinant. Posteriorment serà exhibida a Girona.

El plafó dedicat per la NASA al motor de propulsió de Casanova diu una segona cosa inquietant: el sistema de l'inventor català és similar als coets V-1 dels alemanys, creats 27 anys més tard, durant la Segona Guerra Mundial.

Quan els anys 10 i 20, Ramon Casanova divulga el seu invent per *La Veu de Catalunya* i *La Publicitat*, reivindica l'aviació com a eina de progrés

L'industrial metal·lúrgic, inventor, humanista i catalanista Ramon Casanova i Danés (1892-1968), nascut a Campdevànol i establert a Ripoll, és homenatjat amb una exposició al Palau Robert de Barcelona que es va presentar anteriorment al Museu Etnogràfic de Ripoll i que podrà ser visitada també al seu poble natal i a Girona.

FAMÍLIA CASANOVA

Ramon Casanova i Danés amb l'estatoreactor, un triomf de l'aeronàutica moderna. El 23 de juny de 1919 parla del seu sistema de propulsió a *La Veu de Catalunya*.

til, amb l'esperança posada en el demà, sense enigmes ni cicatrius” i “posàvem noms millors a les nostres tensions vitals, com ara: *ideal, amor, amistat, cultura, progrés, els drets de les nacions...* i fins i tot discutíem de religió”.

Però la guerra i una reacció esquerra de Langdon-Davies provocada per un malentès durant el curt i frustrat exili de Ramon Casanova a Londres refredaran aquesta amistat juvenil sense arribar, però, al trencament.

L'ideal de cultura, pau i progrés que Ramon Casanova ha posat en el seu invent xoca amb una realitat dramàtica durant la Segona Guerra Mundial. Des del 1941 treballa a la fàbrica d'avions

civilitzador, si més no per als catalans: “Tenim la sort –escriu a *La Publi* el 9 de juny de 1928– que totes les nostres coses hagin de ser civils”.

Com escriurà Casanova a Langdon-Davies el 1947, aquells anys 20 tenien una “amistat juvenil, de felicitat infan-

FAMÍLIA CASANOVA

El jove enginyer autodidacte Ramon Casanova, retratat mentre consulta llibres tècnics. El 1910 assaja, amb el seu germà Manel, la construcció d'un cotxe impulsat per una hèlix.

Dewoitine, a Tolosa de Llenguadoc, i l'octubre del 1944 pot llegir en un exemplar de la revista anglesa *The Illustrated London News* una descripció de les bombes alemanyes V-1. Una d'aquestes bombes no va esclatar, de manera que els anglesos van poder analitzar-ne el mecanisme.

Les V-1. Ramon Casanova veu, amb perplexitat, que el sistema de propulsió de les bombes V-1 reproduïx el disseny del reactor que ha inventat l'any 1917 o, si més no, hi està inspirat, si bé els alemanys disposen, naturalment, de les actualitzacions que en 27 anys s'han desenvolupat, inimaginables el 1917, com l'acceleració inicial adequada mitjançant rampes de llançament per sistemes mecànics.

La resposta a l'enigma de quines devien ser les fonts d'informació que tenien els alemanys sobre el projecte de Ramon Casanova es dedueix de la documentació distribuïda en indrets de França on ell treballà i explicà el seu invent. Segurament que aquesta informació va caure en mans dels alemanys durant la invasió de França, llegim al catàleg de l'exposició.

Però a banda de descobrir en Ramon Casanova un inventor avantguardista, què és el que va aprendre d'ell John Langdon-Davies?

El jove periodista i poeta anglès, nascut a Sud-àfrica, trobant-se a Andorra amb la seva esposa i els seus dos fills, decideix instal·lar-se a Ripoll el maig del 1920 perquè hi troba un pis de

lloguer a baix preu a can Serralonga, un casal tranquil, envoltat d'hortos i de muntanyes i situat a un parell de minuts a peu de la vila.

Langdon-Davies pensa que ha arribat a Espanya, però Ramon Casanova és, justament, la persona que li fa veure que ho ha fet a Catalunya.

L'amistat de l'anglès amb el jove enginyer i fabricant català esdevé el contacte més determinant i sòlid amb Catalunya, afirma Miquel Berga. L'hereu Casanova, fill dels industrials de La Farga de Campdevàrol i de La Hispano Suïssa de Ripoll, fàbrica on viu, troba en Langdon-Davies l'esperit selecte amb qui pot filosofar, parlar de poesia i literatura, i practicar l'anglès.

Casanova es converteix en el guia idoni que introdueix els Langdon-Davies en els secrets dels racons més bells del Pirineu i els descobreix la història, la llengua i les aspiracions nacionals dels catalans, i també la sardana i el porró.

A més, Casanova, que viatja sovint a Barcelona, és un activista amb moltes amistats en el món de les lletres i del moviment catalanista, i les posa en relació amb el visitant: Marià Manent, Tomàs Garcés, Ventura Gassol, Serra i Moret...

Langdon-Davies arriba a publicar a Ripoll, el 1922, un llibre de poemes, *Man on Mountain*, imprès a la Tipografia Ripollesa de Daniel Maideu.

Acció Catalana. Aquell 1922 Ripoll és escenari d'un fet molt rellevant, el

primer aplec d'Acció Catalana, celebrat el 27 d'agost. És el primer acte multitudinari del nou partit, un esqueix de la Lliga, partit amarat d'un catalanisme més radical, progressista i laic.

L'acte és presenciat pel periodista i poeta anglès. Els grans oradors van ser Bofill i Mates, impulsor del partit, Ventura Gassol i Martí Esteve.

També hi va intervenir Ramon Casanova en qualitat de president del Centre Català, el qual va animar els catalans a alliberar la terra, com havia fet segles abans, va dir, el comte Guifré, enterrat, precisament, al monestir de Santa Maria de Ripoll, la reconstrucció del qual havia estat un dels fets clau de la Renaixença.

Aquell 27 d'agost, Ramon Casanova va conèixer Cristina Serra, la seva futura esposa, que vivia a les Llosses, el gran municipi rural del sud del Ripollès, i que assisteix a l'aplec com a delegada del nou partit al veïnat de Viladonja. Es van casar l'any següent.

Persona de molta empena, Cristina Serra va fer moltes activitats no gaire pròpies de les dones del moment: participa en campanyes polítiques, condueix motos i cotxes, duu pantalons i practica l'excursionisme.

A l'inici de la guerra civil, Cristina Serra participa en el salvament del Museu Episcopal de Vic, que va estar a punt de ser cremat.

Nascut en una família d'industrials metal·lúrgics, profundament religiosa i catalanista, i també amant de la música i de la lectura, la intensa i polifacètica

ARXIU COMARCAL DEL RIPOLLÈS. ACRI

El primer pis del modern Bar Sport del carrer de Sant Pere de Ripoll és la seu, segons una placa col·locada a la façana, del Centre Català Ressorgiment, impulsat per Ramon Casanova.

trajectòria de Ramon Casanova és la de la Catalunya que s'il·lusiona amb la Renaixença i avança durant el Modernisme, el Noucentisme i la Segona República.

És la Catalunya que veu en el catalanisme la clau que ha d'obrir la porta de la modernització i el progrés contra segles i segles d'espanyolisme eixorc i reaccionari; la que s'engresca amb la Mancomunitat i no es desanima durant la dictadura del general Miguel Primo de Rivera.

És la Catalunya agermanada que es comença a gestar amb els cors de Clavé, el primer gran triomf de l'acció socialitzadora, no confessada, de la maçoneria.

Casanova formà part de l'Orfeó de Campdevàrol, i sempre va preocupar-se la qüestió social, tot i ser un patró.

Justícia social. L'hereu de La Farga de Campdevàrol i director de la forja que la Hispano Suïssa té a Ripoll expressa el seu punt de vista en un opuscle que vol presentar el 1918 en un congrés de la patronal. No ho fa perquè li exigeixen que sigui escrit en castellà. Dos anys més tard el publica amb el títol *L'hora patronal. El mòbil, la raó i l'acció*.

Casanova hi exposa els principis que van ser constants al llarg de la seva vida: el valor de l'esforç, la justícia social i el rebuig de la revolució com a mitjà de millora social.

En canvi, la seva posició va canviar amb relació a unes altres qüestions. En

concret, la seva confiança en la patronal com a motor de canvi va caure en picat. Segurament, hi va tenir a veure la ruptura amb els Mateu, deguda al fet que augmentava la seva consideració dels obstacles que impediien a la classe obrera "enlairar-se" només amb el seu esforç.

Llavors s'acostà als postulats de la Unió Socialista de Catalunya (USC). Hi van intervenir, en aquest acostament, la amistat que l'unia a Manuel Serra i Moret, i l'admiració que sentia per ell, del qual devia desconèixer la filiació maçònica: com a bon catòlic d'aquella època, tenia dels maçons la visió diabòlica que l'Església havia dibuixat i imposat entre els fidels.

FAMÍLIA CASANOVA

Portada de l'opuscle *L'hora patronal*, publicat el 1920 per Ramon Casanova i Danés.

A la premsa comarcal, Ramon Casanova reclama una autèntica igualtat de drets per a tothom, incloent-hi les dones. Com a patró, va posar a disposició dels obrers una biblioteca i un camp de futbol, i armaris per mantenir neta la roba. Ell també va veure que l'esport seria una eina socialitzadora i d'agermanament entre les classes socials.

Practica la boxa i, amb la seva dona, el ciclisme, el motociclisme i la natació, a més de l'excursionisme, com a bon fill de la Renaixença.

Al Ripollès és un dels iniciadors del futbol, el tennis, la boxa i l'esquí. Entre els seus amics barcelonins promou les meravelles de les estacions de Núria i la Molina. Sobretot, era un apassionat de l'automobilisme, i no solament per la seva fabricació. Un dels primers cotxes de competició que corregueren per la comarca va ser el seu.

Tot i haver-se acostat, de primer, a la Lliga; després, a Acció Catalana, i, finalment, a la USC de Serra i Moret, era un nacionalista disposat a participar amb qui fos en l'acció de catalanització i modernització del país.

Així, el trobem, el 1930, com a orador en l'aplec de Palestra a Ripoll i també és un dels impulsors del Centre Català Ressorgiment, entitat catalanista destinada a "fomentar l'educació cívica del poble en un sentit democràtic i catalanitzant", que tenia la seu al primer pis del modern Bar Sport, del carrer de Sant Pere de Ripoll.

Recuperada la Generalitat, el president Macià li va oferir la delegació de Puigcerdà "pel bé de Catalunya i del socialisme", però no ho va acceptar.

Ramon Casanova i Danés neix el 10 d'octubre de 1892 a Campdevàrol, en el si d'una família de tradició fargaire, propietària de l'empresa metal·lúrgica La Farga Casanova. Cursa els estudis primaris a Campdevàrol i Ripoll, i el batxillerat, com a intern, als maristes de Blanes. Quan el finalitza s'incorpora a l'empresa.

Així doncs, la seva formació com a enginyer és autodidàctica, i l'adquireix amb el treball a La Farga, on va aprendre a dominar les diferents branques de l'ofici (torner, fresador, ajustador, soldador, forjador) —com provaven les seves mans fortes i amples d'obrer—, i també amb la informació extreta de llibres i revistes que, segons els amics,

FAMÍLIA CASANOVA

Convocatòria del primer aplec comarcal d'Acció Catalana, celebrat a Ripoll el 27 d'agost de 1922. A la foto, Ramon Casanova amb Cristina Langdon-Davies en una excursió a la vall de Ribes.

Ramon Casanova és fill del moviment modernitzador del catalanisme polític i cultural

llegia amb avidesa o amb les estades a Barcelona i, per motius de feina, a França i a la Gran Bretanya.

Com a emprenedor, cal destacar la transformació, en col·laboració amb el seu pare (Damià Casanova), de La

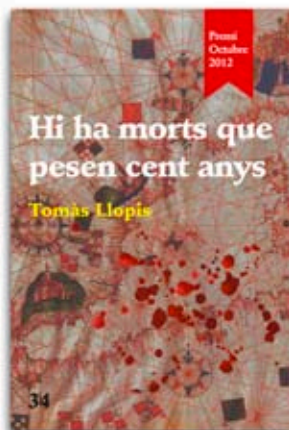
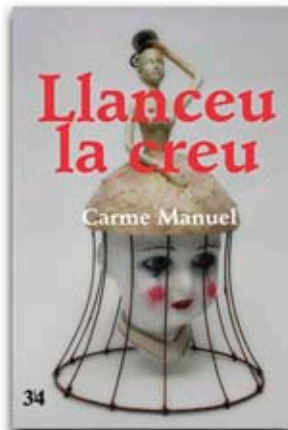
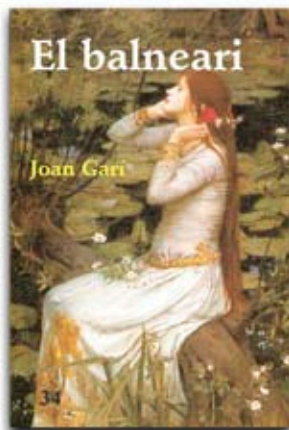
Farga en una moderna empresa metal·lúrgica i la instal·lació a Ripoll de la secció de forja de La Hispano Suïssa, on per primera vegada a l'estat espanyol es van obtenir peces per estampació i acer inoxidable.

Com a inventor, a més de patentar l'estatorector, crea un conjunt d'innovacions i d'invents que van des de la millora de la maquinària fins a un obrellaunes.

Ramon Casanova és un fill modèlic de la Renaixença, una Renaixença que a Ripoll, pel pes simbòlic del monestir i pel pes real del Bisbat de Vic i dels capellans i rendistes conservadors, s'estira fins més enllà del Noucentisme. La revista literària mensual *Scriptorium*, del floklorista Tomàs Rager, neix el gener del 1923 i es presenta amb un editorial redactat per Ramon Casanova que s'obre amb la invocació "en nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant".

I també és fill destacat de la industrialització que experimenta el Ripollès des del final del segle XIX. L'arribada del tren i l'aprofitament de l'energia hidràulica, mecànica o elèctrica, fan que en poc temps s'acceleri la construcció de fàbriques i colònies metal·lúrgiques i de filatura, a més de les de farina i pasta, paper, torneries i ciment. Les tèxtils acostumaven a ser construïdes per empresaris barcelonins, però les metal·lúrgiques de Ripoll i Campdevàrol, encara existents, ho van ser per ripollencs. A més dels Casanova, trobem els Palau, més tard Francesc Casals i, des del 1951, Josep Palau i Eduard Soler, fundadors de l'empresa S&P, que ha donat lloc a dues fundacions.

Lluís Bonada

Edicions Tres i Quatre / València
LECTURES PER A L'ESTIU

Pots seguir-nos a [Facebook](#) i [Twitter](#)

Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.com